Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

11. juuni 2020*

Eelotsusetaotlus – Intellektuaal- ja tööstusomand – Autoriõigus ja sellega kaasnevad õigused – Direktiiv 2001/29/EÜ – Artiklid 2–5 – Kohaldamisala – Tarbeese – Mõiste „teos“ – Teoste kaitsmine autoriõigusega – Tingimused – Kauba kuju, mis on vajalik tehnilise tulemuse saavutamiseks – Kokkupandav jalgratas

Kohtuasjas C-833/18,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Tribunal de l'entreprise de Liège'i (Liège'i kaubanduskohus, Belgia) 18. detsembri 2018. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 31. detsembril 2018, menetluses

**SI,**

**Brompton Bicycle Ltd**

*versus*

**Chedech/Get2Get,**

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president E. Regan, kohtunikud I. Jarukaitis, E. Juhász (ettekandja), M. Ilešič ja C. Lycourgos,

kohtujurist: M. Campos Sánchez-Bordona,

kohtusekretär: ametnik M. Longar,

arvestades kirjalikku menetlust ja 14. novembri 2019. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– SI ja Brompton Bicycle Ltd, esindajad: advokaadid B. Van Asbroeck, G. de Villegas ja A. Schockaert,

– Chedech/Get2Get, esindaja: *abogado* A. Marín Melgar,

– Belgia valitsus, esindajad: M. Jacobs, C. Pochet ja J.-C. Halleux,

– Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,

– Euroopa Komisjon, esindajad: É. Gippini Fournier ja J. Samnadda,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

olles 6. veebruari 2020. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

**otsuse**

1 Eelotsusetaotlus puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT 2001, L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230) tõlgendamist.

2 Taotlus on esitatud ühelt poolt SI ja Brompton Bicycle Ltd (edaspidi „Brompton“) ning teiselt poolt Chedechi/Get2Geti (edaspidi „Get2Get“) vahelises kohtuvaidluses, mille ese on autoriõiguste rikkumise hagi, mis on esitatud viimati nimetatu vastu.

## Õiguslik raamistik

### *Rahvusvaheline õigus*

#### *Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon*

3 Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsiooni (24. juuli 1971. aasta Pariisi akt) 28. septembril 1979 muudetud redaktsiooni (edaspidi „Berni konventsioon“) artikli 2 lõigetes 1 ja 7 on sätestatud:

„1) Väljend „kirjandus- ja kunstiteosed“ hõlmab igasuguseid tooteid kirjanduse, teaduse või kunsti valdkonnas, sõltumata selle väljendusviisist või -vormist, nagu näiteks […] joonistus[teoseid] […]; kujutava kunsti teoseid;

[…]

7) […] [Berni konventsiooniga asutatud] Liitu [autorite õiguste kaitseks nende kirjandus- ja kunstiteostele] kuuluvate riikide seadusandlus [määrab] kindlaks oma seaduste kohaldamise ulatuse kujutava kunsti teostele ja tööstusnäidistele ning mudelitele, aga samuti tingimused, mille kohaselt neid teoseid, näidiseid ja mudeleid kaitstakse. Teostel, mida nende päritolumaal kaitstakse ainult kui näidiseid ja mudeleid, on Liitu kuuluvas teises riigis õigus ainuüksi sellisele erikaitsele, mis on tagatud selles riigis näidistele ja mudelitele; kui aga nimetatud riigis selline erikaitse puudub, kaitstakse neid teoseid kui kunstiteoseid.“

#### *WIPO autoriõiguse leping*

4 Ülemaailmne Intellektuaalomandi Organisatsioon (WIPO) võttis 20. detsembril 1996 Genfis vastu WIPO autoriõiguse lepingu, mis kiideti Euroopa Ühenduse nimel heaks nõukogu 16. märtsi 2000. aasta otsusega 2000/278/EÜ (EÜT 2000, L 89, lk 6; ELT eriväljaanne 11/33, lk 208) ja mis jõustus Euroopa Liidu suhtes 14. märtsil 2010 (ELT 2010, L 32, lk 1).

5 WIPO autoriõiguse lepingu artikli 1 „Suhe Berni konventsiooniga“ lõikes 4 on ette nähtud:

„Lepinguosalised järgivad Berni konventsiooni […] artikleid 1–21 [ja selle lisa].“ [täpsustatud sõnastus]

6 Lepingu artiklis 2 on sätestatud:

„Autoriõiguse kaitse laieneb väljendustele ja mitte ideedele, menetlustele, töömeetoditele või matemaatilistele mõistetele kui sellistele.“

### *Liidu õigus*

*Direktiiv 2001/29*

7 Direktiivi 2001/29 artiklites 2–5 on kindlaks määratud autorite ainuõigused oma teoste reprodutseerimiseks, edastamiseks ja levitamiseks.

8 Direktiivi artiklis 9 „Muude sätete edasine kohaldamine“ on ette nähtud

„Käesolev direktiiv ei mõjuta eelkõige patendiõiguste, kaubamärkide, tööstusdisainiõiguste[ga] […] seotud sätete kohaldamist.“

*Määrus (EÜ) nr 6/2002*

9 Nõukogu 12. detsembri 2001. aasta määruse (EÜ) nr 6/2002 ühenduse disainilahenduse kohta (EÜT 2002, L 3, lk 1; ELT eriväljaanne 13/27, lk 142) artikli 8 „Tehnilisest otstarbest tulenevad disainilahendused ja ühenduskohtade disainilahendused“ lõikes 1 on sätestatud:

„[Liidu] disainilahendus ei anna kaitset nendele toote välisomadustele, mis on tingitud üksnes selle tehnilisest otstarbest.“

### Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

10 Inglise õiguse alusel asutatud äriühing Brompton, mille asutaja on SI, turustab kokkupandavat jalgratast, mida selle praegusel kujul müüakse alates 1987. aastast (edaspidi „jalgratas Brompton“).

11 Jalgratas Brompton, mille eripära on see, et seda saab panna kolme eri asendisse (kokkupandud, lahti tehtud ja vahepealne asend, mis võimaldab jalgrattal maapinnal tasakaalu jääda), oli kaitstud patendiga, mille kehtivus on praeguseks lõppenud.

12 Get2Get omakorda turustab jalgratast (edaspidi „jalgratas Chedech“), mis on välimuselt väga sarnane jalgrattaga Brompton ja mida saab samuti panna eelmises punktis nimetatud kolme asendisse.

13 SI ja Brompton pöördusid 21. novembril 2017 Tribunal de l’entreprise de Liège’i (Liège’i kaubanduskohus, Belgia) poole, et viimane tuvastaks, et jalgrattad Chedech rikuvad Bromptoni autoriõigust ja SI-le kuuluvaid mittevaralisi õigusi, ning sellest tulenevalt kohustaks Get2Geti nende õigusi rikkuva tegevuse lõpetama ja kauba kõigist müügipunktidest eemaldama.

14 Get2Get väidab enda kaitseks, et jalgratta Chedech välimus on tingitud soovitud tehnilisest lahendusest, mis seisneb selles, et jalgratast saab panna kolme eri asendisse. Neil asjaoludel saab sellist välimust kaitsta üksnes patendiõiguse, mitte autoriõigusega.

15 Põhikohtuasja hagejad väidavad vastu, et jalgratta Brompton kolme asendit on võimalik saavutada muu kuju abil kui see, mille on jalgrattale tema looja andnud, ning see tähendab, et selle kuju saab kaitsta autoriõigusega.

16 Tribunal de l'entreprise de Liège (Liège'i kaubanduskohus) juhib tähelepanu sellele, et Belgia õiguse kohaselt on autoriõigusega kaitstud mis tahes looming, kui see väljendub konkreetsel kujul ja kui see on originaalne, mis tähendab, et selline tarbeese nagu jalgratas võib olla autoriõigusega kaitstud. Kuigi tehnilise tulemuse saavutamiseks vajalik kuju jääb autoriõiguse kaitse alt välja, esineb siiski kahtlus, kui selline tulemus on võimalik saavutada muu kuju abil.

17 Nimetatud kohus märgib, et 8. märtsi 2018. aasta kohtuotsuses DOCERAM (C-395/16, EU:C:2018:172), mis tehti disainilahenduste õiguse valdkonnas, tõlgendas Euroopa Kohus määruse nr 6/2002 artikli 8 lõiget 1 nii, et selle hindamiseks, kas kauba välisomadused on tingitud üksnes selle tehnilisest otstarbest, tuleb kindlaks teha, et nimetatud otstarve on ainus neid omadusi määrav tegur, kusjuures alternatiivsete disainilahenduste olemasolu ei ole selles suhtes määrav.

18 Seetõttu on kohtul tekkinud küsimus, kas sarnast lahendust ei tuleks kasutada autoriõiguse valdkonnas, kui sellise kauba välimus, mille kaitsmist autoriõigusega taotletakse direktiivi 2001/29 alusel, on vajalik konkreetse tehnilise tulemuse saavutamiseks.

19 Neil asjaoludel otsustas Tribunal de l'entreprise de Liège (Liège'i kaubanduskohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas liidu õigust ja eelkõige direktiivi [2001/29], mille artiklitega 2–5 on kehtestatud autoriõiguste omajatele antud erinevad ainuõigused, tuleb tõlgendada nii, et autoriõiguse kaitse alt jäävad välja teosed, mille kuju on tehnilise tulemuse saavutamiseks vajalik?

2. Kas selleks, et hinnata, kas kuju on tehnilise tulemuse saavutamiseks vajalik, tuleb arvesse võtta järgmisi kriteeriume:

– kas on olemas muid võimalikke kujusid, mis võimaldavad saavutada sama tehnilise tulemuse;

– kuju tõhusus selle tulemuse saavutamiseks;

– väidetava rikkuja soov saavutada see tulemus;

– protsessile, mis võimaldab saavutada soovitud tehnilise tulemuse, sellise varasema patendi olemasolu, mille kehtivus on praeguseks lõppenud?"

**Eelotsuse küsimuste analüüs**

20 Oma kahe küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2001/29 artikleid 2–5 tuleb tõlgendada nii, et nendes sätetes ette nähtud autoriõiguse kaitse hõlmab kaupa, mille kuju on vähemalt osaliselt vajalik tehnilise tulemuse saavutamiseks.

21 Vastavalt direktiivi 2001/29 artiklitele 2–5 on autorid kaitstud nende teoste loata reprodutseerimise, üldsusele edastamise ja üldsusele levitamise eest.

22 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt sisaldab mõiste „teos" kahte tingimust. Esiteks eeldab see algupärast objekti, mis on autori enda intellektuaalne looming, ja teiseks nõuab see loomingu väljendust (vt selle kohta 12. septembri 2019. aasta kohtuotsus Cofemel, C-683/17, EU:C:2019:721, punktid 29 ja 32 ning seal viidatud kohtupraktika).

23 Mis puudutab esimest tingimust, siis tuleneb Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, et selleks, et objekti saaks pidada algupäraseks, on ühtaegu vajalik ja piisav, et see peegeldab autori isikupära, väljendades viimase vabu ja loomingulisi valikuid (12. septembri 2019. aasta kohtuotsus Cofemel, C-683/17, EU:C:2019:721, punkt 30 ja seal viidatud kohtupraktika).

24 Sellega seoses väärib meeldetuletamist, et väljakujunenud kohtupraktikast ilmneb, et juhul, kui objekti valmistamine sõltus tehnilistest kaalutlustest, reeglitest või muudest piirangutest, mis ei jätnud ruumi loomevabadusele, siis ei saa seda objekti pidada piisavalt algupäraseks, et see saaks endast kujutada teost ja et sellel oleks seega autoriõiguse kaitse (vt selle kohta 12. septembri 2019. aasta kohtuotsus Cofemel, C-683/17, EU:C:2019:721, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).

25 Mis puudutab käesoleva kohtuotsuse punktis 22 viidatud teist tingimust, siis on Euroopa Kohus täpsustanud, et direktiivis 2001/29 kasutatud mõiste „teos“ eeldab tingimata, et olemas on objekt, mis on piisavalt täpselt ja objektiivselt identifitseeritav (12. septembri 2019. aasta kohtuotsus Cofemel, C-683/17, EU:C:2019:721, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).

26 Sellest tuleneb, et objekt, mis vastab algupärasuse tingimusele, võib olla kaitstud autoriõigusega, isegi kui selle valmistamine sõltus tehnilistest kaalutlustest, tingimusel et tehnilised kaalutlused ei takistanud autoril lasta selles objektis peegelduda oma isikupäral, väljendades vabu ja loomingulisi valikuid.

27 Sellega seoses tuleb rõhutada, et algupärasuse kriteerium ei saa olla täidetud objekti koostisosadega, mida iseloomustab üksnes nende tehniline otstarve, kuivõrd eelkõige WIPO autoriõiguse lepingu artiklist 2 tuleneb, et autoriõiguse kaitse ei laiene ideedele. Ideede kaitsmine autoriõigusega tähendaks nimelt võimaluse andmist ideede monopoliseerimiseks, takistades seega tehnilist progressi ja tööstuse arengut (vt selle kohta 2. mai 2012. aasta kohtuotsus SAS Institute, C-406/10, EU:C:2012:259, punktid 33 ja 40). Kui aga nende koostisosade avaldumist dikteerib nende tehniline otstarve, on idee elluviimise erinevaid viise nii vähe, et idee ja avaldumisvorm lähevad segi (vt selle kohta 22. detsembri 2010. aasta kohtuotsus Bezpečnostní softwarová asociace, C-393/09, EU:C:2010:816, punktid 48 ja 49).

28 Seega tuleb analüüsida, kas põhikohtuasjas kõne all olev kokkupandav jalgratas võib olla teos, mis on direktiivis 2001/29 ette nähtud kaitse all, kusjuures tuleb märkida, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused ei puuduta mitte käesoleva kohtuotsuse punktis 22 nimetatud teist tingimust, kuna see jalgratas näib olevat piisavalt täpselt ja objektiivselt identifitseeritav, vaid esimest tingimust.

29 Käesoleval juhul vastab tõele, et jalgratta kuju on vajalik teatava tehnilise tulemuse saavutamiseks, milleks on see, et jalgratast saab panna kolme eri asendisse, millest üks võimaldab jalgrattal maapinnal tasakaalu jääda.

30 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on siiski välja selgitada, kas sellest asjaolust hoolimata on see jalgratas algupärane teos, mis tuleneb intellektuaalsest loomingust.

31 Nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktides 24, 26 ja 27, ei ole see nii juhul, kui objekti valmistamine sõltus tehnilistest kaalutlustest, reeglitest või muudest piirangutest, mis ei jätnud ruumi loomevabadusele või jätsid nii väikese ruumi, et idee ja selle avaldumisvorm lähevad segi.

32 Isegi kui objekti kuju osas jääb valikuvõimalus, ei saa järeldada, et objekt kuulub tingimata mõiste „teos“ alla direktiivi 2001/29 tähenduses. Selleks et teha kindlaks, kas see on tõesti nii, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, et käesoleva kohtuotsuse punktides 22–27 viidatud tingimused on täidetud.

33 Juhul kui kauba kuju dikteerib üksnes selle tehniline otstarve, ei saa see kaup olla autoriõigusega kaitstav.

34 Järelikult selleks, et tuvastada, kas asjaomane kaup on autoriõiguse kaitse all, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kindlaks tegema, kas kauba kuju sellise valikuga väljendas selle autor oma loomingulist võimet algupäraselt, tehes vabu ja loomingulisi valikuid, ning kujundas kauba selliselt, et see peegeldab tema isikupära.

35 Selles kontekstis ja kuna tuleb hinnata üksnes asjaomase kauba algupärasust, tuleb märkida, et kuigi see, et on olemas muid võimalikke kujusid, mis võimaldavad saavutada samasuguse tehnilise tulemuse, laseb tuvastada valikuvõimaluse olemasolu, ei ole see autori tehtud valiku aluseks olevate tegurite hindamisel määrav. Samuti ei ole väidetava rikkuja tahe sellise hinnangu andmisel asjakohane.

36 Mis puudutab varasema, praeguseks kehtivuse kaotanud patendi olemasolu põhikohtuasjas ning kuju tõhusust sama tehnilise tulemuse saavutamiseks, siis neid tuleb arvesse võtta vaid niivõrd, kuivõrd need võimaldavad näha kaalutlusi, mida võeti arvesse asjaomase kauba kuju valikul.

37 Igal juhul on oluline rõhutada, et selleks, et hinnata, kas põhikohtuasjas kõne all olev kokkupandav jalgratas on algupärane looming ja on seega autoriõigusega kaitstud, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus võtma arvesse kõiki asjas tähtsust omavaid asjaolusid, nii nagu need esinesid selle objekti kujundamisel, sõltumata teguritest, mis jäävad kauba loomisest väljapoole ja on sellest hilisemad.

38 Järelikult tuleb eelotsuse küsimustele vastata, et direktiivi 2001/29 artikleid 2–5 tuleb tõlgendada nii, et nendes sätetes ette nähtud autoriõiguse kaitse hõlmab kaupa, mille kuju on vähemalt osaliselt vajalik tehnilise tulemuse saavutamiseks, kui see kaup on algupärane teos, mis tuleneb intellektuaalsest loomingust, kuivõrd sellise kujuga väljendab selle autor oma loomingulist võimet algupäraselt, tehes vabu ja loomingulisi valikuid, mille tulemusel peegeldab see kuju tema isikupära, ning seda peab liikmesriigi kohus kontrollima, võttes arvesse kõiki põhikohtuasjas tähtsust omavaid asjaolusid.

## Kohtukulud

39 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

**Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas artikleid 2–5 tuleb tõlgendada nii, et nendes sätetes ette nähtud autoriõiguse kaitse hõlmab kaupa, mille kuju on vähemalt osaliselt vajalik tehnilise tulemuse saavutamiseks, kui see kaup on algupärane teos, mis tuleneb intellektuaalsest loomingust, kuivõrd sellise kujuga väljendab selle autor oma loomingulist võimet algupäraselt, tehes vabu ja loomingulisi valikuid, mille tulemusel peegeldab see kuju tema isikupära, ning seda peab liikmesriigi kohus kontrollima, võttes arvesse kõiki põhikohtuasjas tähtsust omavaid asjaolusid.**

Allkirjad